

Pielikums Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās darba pārskatam par 2013.gadu

I. IEVADS

1. Pielikums informatīvajam ziņojumam „Par Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās darbu 2013.gadā” sniedz pārskatu par Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – Tiesa) pieņemtajiem nolēmumiem 2013. gadā.
2. 2013.gadā Tiesa pasludināja 26 nolēmumus lietās, kas tikušas ierosinātas pret Latviju, no kuriem 10 lietās tika pasludināti spriedumi, savukārt 17¹ lietās Tiesa pieņēma lēmumus.

II. TIESAS SPRIEDUMU APKOPOJUMS

3. Lietā *Baltiņš pret Latviju*² Tiesa vienbalsīgi atzina Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (Konvencija) 6.panta 1.punkta (tiesības uz taisnīgu tiesu) pārkāpumu. Tiesa secināja, ka pret iesniedzēju ierosinātā kriminālprocesa iztiesāšanas laikā Latvijas tiesas nebija pienācīgā kārtā pārbaudījušas viņa sūdzības par iespējamo provokāciju no tiesībsargājošo iestāžu puses. Tiesa uzskatīja, ka iesniedzēja apgalvojumi par iespējamo provokāciju bija pietiekami ticami un nacionālajām tiesām krimināllietas iztiesāšanas laikā bija jāizvērtē, vai nav notikusi provokācija. Pirmās instances tiesa, atbildot uz iesniedzēja sūdzību, bija norādījusi, ka visi iegūtie pierādījumi bija pieņemami no kriminālprocesa viedokļa. Savukārt apelācijas instances tiesa bija norādījusi, ka sūdzība bija saistīta ar iesniedzēja aizstāvības stratēģiju nolūkā apšaubīt pierādījumu pieņemamību un izvairīties no kriminālatbildības. Visbeidzot Savukārt Augstākās tiesas Senāts bija norādījis, ka vēl pirms operatīvo eksperimentu veikšanas tiesībsargājošo iestāžu rīcībā bijusi informācija, kas ļāva turēt iesniedzēju aizdomās par narkotiku tirdzniecību. Tiesa šajā sakarā atzīmēja, ka no kriminālprocesa materiāliem nebija redzams tas, kādā veidā Augstākās tiesas Senāts nonāca pie šāda secinājuma. Tiesa arī norādīja, ka, lai gan nacionālajām tiesām bija iespējams iepazīties ar slepenajiem operatīvo lietu materiāliem, no kriminālprocesa materiāliem nevar secināt, ka tiesas būtu mēģinājušas to darīt. Tiesa uzsvēra, ka izvērtējot sūdzības par iespējamo provokācijas gadījumu, tiesām ir jābalstās uz pārbaudītiem materiāliem, nevis tikai tiem, kurus ir iesniegusi apsūdzības puse. Tiesa piesprieda atlīdzināt iesniedzējam nodarīto morālo kaitējumu 5 000 EUR apmērā.
4. Lietā *Mihailovs pret Latviju*³ Tiesa vienbalsīgi atzina Konvencijas 5.panta 1.punkta (tiesības uz brīvību un drošību) un 5.panta 4.punkta (brīvības ierobežošanas likumības kontrole) pārkāpumu saistībā ar iesniedzēja piespiedu turēšanu Valsts sociālās aprūpes centrā „Īle” laika posmā no 2002.gada 30.janvāra līdz 2010.gada 1.aprīlim. Tiesa iesniedzēja prasību par morālā kaitējuma atlīdzību lielākajā daļā noraidīja, kompensācijā piešķirot 15 000 EUR. Tiesa atzina, ka

¹ Kopējais Tiesas pieņemto lēmumu skaits 2013.gadā bija 16; lietās *p/s Selga pret Latviju* un *Vasiļevska pret Latviju* tika pieņemts viens lēmums.

² Tiesas 2013.gada 8.janvāra spriedums, spēkā no 2013.gada 8.aprīļa.

³ Tiesas 2013.gada 22.janvāra spriedums, spēkā no 2013.gada 22.aprīļa.

vairāk nekā astoņus gadus iesniedzējs pret savu gribu atradās sociālās aprūpes iestādē personām ar smagiem garīgās veselības traucējumiem, kuru nedrīkstēja atstāt bez iestādes vadības atļaujas, tādējādi pilnībā un ilgstoši izjutot šāda brīvības ierobežojuma nelabvēlīgās sekas. Lai gan iesniedzēja sieva, kura bija iecelta par viņa aizgādni, bija devusi piekrišanu iesniedzēja brīvības ierobežošanai, Tiesas ieskatā tam trūka objektīva medicīniska rakstura pamatojuma (norādes uz garīgās veselības traucējumiem) un indikāciju iesniedzēja uzvedībā (apdraudējums sev un citiem), lai to atzītu par likumīgu. Tiesa arī uzskatīja, ka Latvijā spēkā esošais tiesiskais regulējums neparedzēja automātisku tiesas kontroli pār iesniedzēja brīvības ierobežošanas – piespiedu turēšanas sociālās aprūpes centrā – likumību un ka iesniedzējam kā rīcībnespējīgai personai nebija tiesību un iespēja pašam to apstrīdēt.

5. Lietā *Sorokins un Sorokina pret Latviju*⁴ Tiesa vienbalsīgi atzina Konvencijas 3.panta (spīdzināšanas, necilvēcīgas un cilvēka cieņu pazemojošas izturēšanās aizliegums, pienākums veikt efektīvu iespējamo spīdzināšanas gadījumu izmeklēšanu) procesuālā aspekta pārkāpumu, jo prokuratūras iestādes nebija pienācīgi reaģējušas uz iesniedzēju sūdzībām par policijas darbinieku vardarbību aizturēšanas un nopratināšanas laikā. Tiesa norādīja, ka iesniedzējs bija informējis atbildīgo prokuroru par policijas vardarbību pratināšanas laikā. Tiesa uzskatīja, ka Centrālcietuma ārsta fiksētos miesas bojājumus varēja pamanīt arī prokurors un, ievērojot likumā ietvertu prokurora pienākumu, atbilstoši reaģēt un uzdot papildus jautājumus par miesas bojājumu rašanās iemesliem. Tiesa kritizēja arī Ģenerālprokuratūras novēloto reakciju, tikai pēc iesniedzēja mātes lūguma trīs gadus vēlāk atceļot Valsts policijas lēmumu par atteikšanos ierosināt krimināllietu un nosūtīt lietu papildizmeklēšanai. Tiesa atzina arī Konvencijas 6.panta 1.punkta pārkāpumu saistībā ar pārmērīgu kriminālprocesa ilgumu (kopējais kriminālprocesa ilgums bija seši gadi un deviņi mēneši trīs tiesu instancēs). Tiesa norādīja, ka krimināllieta nebija sarežģīta, tomēr tās izskatīšanai pirmajā instancē bija nepieciešami četri ar pusi gadi, no kuriem vairāk nekā gadu krimināllieta gaidīja iztiesāšanas uzsākšanu, tad tika atgriezta papildizmeklēšanas veikšanai, kas ilga vairāk nekā 4 mēnešus, un pēc tam lietas izskatīšana tika nozīmēta neregulāri, aizkavējot tās izskatīšanu vēl par sešiem mēnešiem. Tiesa prasību par morālā kaitējuma atlīdzību apmierināja daļēji, kompensācijā piešķirot 5 000 EUR.
6. Lietā *Baņņikovs pret Latviju*⁵ Tiesa vienbalsīgi atzina par pamatotu iesniedzēja sūdzību par apcietinājuma ilgumu (Konvencijas 5.pants). Tiesa secināja, ka iesniedzēja pirmstiesas apcietinājuma termiņš bija ildzis vienu gadu 11 mēnešus un 18 dienas, un kā tāds jau pirmšķietami radīja šaubas par atbilstību Konvencijas prasībām. Tiesa konstatēja, ka vairāk nekā gadu krimināllieta atradās Rīgas apgabaltiesā, gaidot iztiesāšanas uzsākšanu. Atsaucoties uz virkni jau iepriekš izskatītu Latvijas lietu, kurās tika konstatēti pārkāpumi par pārmērīgu pirmstiesas apcietinājuma ilgumu Latvijas Kriminālprocesa kodeksa darbības laikā, Tiesa konstatēja Konvencijas 5.panta 3.punkta pārkāpumu.
7. Lietā *Grimailovs pret Latviju*⁶ Tiesa atzina Konvencijas 3.panta procesuālā aspekta pārkāpumu attiecībā uz iesniedzēja sūdzību par efektīvas izmeklēšanas

⁴ Tiesas 2013.gada 28.maija spriedums, spēkā no 2013.gada 28.augusta.

⁵ Tiesas 2013.gada 11.jūnija spriedums, spēkā no 2013.gada 11.septembra.

⁶ Tiesas 2013.gada 25.jūnija spriedums, spēkā no 2013.gada 25.septembra.

trūkumu saistībā ar pret viņu pielietoto vardarbību aizturēšanas brīdī. Tiesa arī atzina par pamatotu iesniedzēja sūdzību par nepiemērotajiem ieslodzījuma apstākļiem Valmieras cietumā, jo paša spēkiem viņš nevarēja veikt pat elementārākos ikdienas higiēnas pasākumus. Iesniedzēja prasību par morālā kaitējuma atlīdzību Tiesa apmierināja daļēji, piešķirot 6 000 EUR. Pirmkārt, Tiesa uzsvēra, ka valsts amatpersonām bija pienākums efektīvi izmeklēt iesniedzēja apgalvojumu par ceļu policistu pielietoto vardarbību, taču šajā lietā to nebija izdarījusi ne Olaines policija, kas iesākumā bija atbildīga par notikumu izmeklēšanu, ne vēlāk prokuratūras īstenotā uzraudzība. Tiesa tālāk uzsvēra, ka atbilstošu ieslodzījuma apstākļu trūkums personai ar invaliditāti, īpaši nespēja pārvietoties bez apkārtējo palīdzības, ir uzskatāma par cilvēka cieņu pazemojošu apiešanos. Attiecībā uz ieslodzījumā pavadīto laika posmu Valmieras cietumā (gandrīz divi gadi un seši mēneši), kur apstākļi (ar atsevišķiem izņēmumiem) nebija piemēroti personai, kura pārvietojās ratiņkrēslā, it īpaši ierobežotā piekļūšana sanitārajām telpām, kā arī valsts organizētas un nodrošinātas palīdzības trūkums ikdienā, Tiesas ieskatā bija pazemojoša apiešanās Konvencijas 3.panta izpratnē.

8. Lietā *Holodenko pret Latviju*⁷ Tiesa atzina par pamatotu iesniedzēja sūdzību, ka viņa aizturēšanas brīdī un vēlāk policijas iecirkņa īslaicīgās aizturēšanas telpās pret viņu tika pielietots nesamērīgs fiziskais spēks, nodarot miesas bojājumus, kā arī vēlāk netika nodrošināta efektīva incidenta apstākļu izmeklēšana (Konvencijas 3.pants). Iesniedzēja prasību par morālā kaitējuma atlīdzību Tiesa apmierināja daļēji, piešķirot 5 000 EUR. Izvērtējot iesniedzēja apgalvojumus un policijas darbinieku sniegtās liecības, Tiesa secināja, ka pastāvēja diezgan liela iespēja, ka iesniedzējs ar savu uzvedību bija izprovocējis policijas darbiniekus, tomēr, Tiesas ieskatā, viņiem uz iesniedzēja izteiktajiem mutiskajiem apvainojumiem bija jāreaģē daudz ieturētākā veidā un pret iesniedzēju pielietotais fiziskais spēks nebija samērīgs. Tiesa arī atzina kompetento iestāžu veikto izmeklēšanu par neefektīvu. Proti, izmeklēšanas gaitā netika novērstas pretrunas policijas darbinieku liecībās, tiesu medicīniskā ekspertīze tika veikta tikai balstoties uz dokumentiem, bet iesniedzējs pirmo reizi tika nopratināts tikai četrus mēnešus pēc incidenta. Viss iepriekšminētais neliecināja par pienācīgu rūpību, kas būtu jāievēro izmeklēšanas iestādēm. Ņemot vērā šos apsvērumus, kā arī to, ka izmeklēšanas iestāde nebija izpildījusi prokurora dotos norādījumus, turklāt miesas bojājuma nodarīšanas fakts bija ticis apšaubīts arī Rīgas Centra rajona prokuratūras lēmumos, Tiesa konstatēja Konvencijas 3.panta procesuālā aspekta pārkāpumu.
9. Lietā *Nagla pret Latviju*⁸ Tiesa atzina Konvencijas 10.panta (izteiksmes brīvība) pārkāpumu saistībā ar iesniedzējas sūdzību par nepamatota iejaukšanās viņas kā žurnālistes tiesībās uz vārda brīvību, saistībā ar Valsts policijas viņas dzīvesvietā veikto kratīšanu un izņemšanu. Tiesa daļēji apmierināja iesniedzējas prasību par taisnīgu atlīdzību, piešķirot 10 000 EUR kā kompensāciju par tiesāšanās izdevumiem un 10 000 EUR kā morālā kaitējuma atlīdzību. Tiesas ieskatā kratīšana nesamērīgi iejaucās iesniedzējas tiesībās uz vārda brīvību, jo amatpersonas nebija sniegušas pietiekamu pamatojumu nepieciešamībai veikt kratīšanu neatliekamības kārtībā. Augšminētos trūkumus nenovērsa arī

⁷ Tiesas 2013.gada 2.jūlija spriedums, spēkā no 2013.gada 4.novembra.

⁸ Tiesas 2013.gada 16.jūlija spriedums, spēkā no 2013.gada 16.oktobra.

izmeklēšanas tiesneša īstenotā pēckontrole nākamajā dienā pēc kratīšanas un izņemšanas. Tiesa īpaši uzsvēra, ka žurnālista tiesības neizpaust savu informācijas avotu bija nevis privilēģija, kuru jebkurā brīdī varēja atņemt, bet gan tiesību uz vārda brīvību sastāvdaļa, pret kuru bija jāizturas ar vislielāko rūpību. Turklāt žurnālista vārda brīvības aizsardzības pakāpi neietekmē šaubas par viņa informācijas avota rīcības tiesiskumu.

10. Lietā *D.F. pret Latviju*⁹ Tiesa vienbalsīgi atzina Konvencijas 3.panta pārkāpumu saistībā ar iesniedzējs sūdzību, ka Ieslodzījuma vietu pārvaldes atteikuma pārvest viņu uz Matīsa cietuma speciālo vienību rezultātā, gada garumā Daugavgrīvas cietumā viņš tika pakļauts fiziskām un emocionālām represijām no citu ieslodzīto puses, jo iepriekš iesniedzējs bija sadarbojies ar tiesībsargājošajām iestādēm, turklāt izcietā sodu par dzimumnoziegumiem pret mazgadīgajiem. Iesniedzēja prasību par morālā kaitējuma atlīdzību Tiesa apmierināja daļēji, kompensācijā piešķirot 8000 EUR. Tiesa atzīmēja, ka atbildīgās iestādes bija informētas par iesniedzēja iepriekšējās sadarbības faktu, viņa stāvokli cietumā, kā arī viņam izvirzītās apsūdzības būtību un ar to saistītajiem riskiem. Tiesa asi kritizēja ilgo, neefektīvo un birokrātisko procedūru, kādā atbildīgās iestādes pārbaudīja iesniedzēja iepriekšējās sadarbības faktu ar tiesībsargājošām iestādēm. Tiesa norādīja, ka savstarpējās koordinācijas trūkums starp policiju, prokuratūru un penitenciārajām iestādēm ievērojami paildzināja pārbaudes termiņus, kamēr iesniedzējs turpināja būt apdraudēts. Tiesa norādīja, ka šāda procedūra nevar tikt uzskatīta par efektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekli ne teorijā, ne praksē. Tā kā neviens cits tiesiskās aizsardzības līdzeklis, kas varētu nodrošināt iesniedzēja ātru un operatīvu pārvešanu uz drošāku cietumu, viņam nebija pieejams, Tiesa konstatēja Konvencijas 3.panta pārkāpumu.

11. Lietā *X pret Latviju*¹⁰ Tiesas Lielā palāta ar 9 balsīm „par” un 8 „pret” atzina, ka Latvijas tiesas, lemjot par iesniedzējas bērna atgriešanu tēvam Austrālijā jeb bērna izcelsmes valstī saskaņā ar 1980.gada 25.oktobra Hāgas Konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem (turpmāk – Hāgas konvencija), nebija pienācīgi ņēmušas vērā iesniedzējas apgalvojumus par to, ka bērna atgriešanās Austrālijā radīs nopietnu risku bērna labklājībai (Konvencijas 8.pants tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi). Ar 10 balsīm „par” un 7 „pret” Tiesa piešķīra iesniedzējai atlīdzību par tiesāšanās izdevumiem 2 000 EUR apmērā. Tiesa uzsvēra, ka dažādi starptautisko tiesību instrumenti, tajā skaitā arī Konvencija un Hāgas konvencija, ir piemērojami savstarpēji saistītā un saskaņotā veidā, un visās lietās, kas skar bērnus, nacionālajām tiesām lēmumi jāpieņem, par prioritāti izvirzot bērna labākās intereses, proti, nacionālajām tiesām ir pienākums izsmeloši un vispusīgi izvērtēt iespējamos būtiskos riskus, kurus radītu bērna atgriešana pastāvīgās dzīvesvietas valstī, kā arī pienācīgi argumentēt lēmumu neņemt vērā apgalvojumus par šādiem iespējamiem būtiskiem riskiem. Tiesas ieskatā šajā lietā Latvijas tiesas nebija pienācīgi izvērtējušas iesniegto psihologa atzinumu, ka tūlītēja bērna un mātes nošķiršana bērnam radītu psiholoģisku traumu. Tāpat tiesām bija jāizvērtē iespēja mātei kopā ar bērnu atgriezties Austrālijā un turpināt uzturēt kontaktus.

⁹ Tiesas 2013.gada 29.oktobra spriedums, spēkā no 2014.gada 29.janvāra.

¹⁰ Tiesas Lielās palātas 2013.gada 26.novembra spriedums.

12. Lietā *Raudevs pret Latviju*¹¹ Tiesa atzina par pamatotām iesniedzēja sūdzības par nelikumīgu ievietošanu psihiatriskajā slimnīcā uz Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas lēmumu pamata, tiesības uz lēmuma par brīvības ierobežošanu efektīvu kontroli tiesā trūkumu un nespēju saņemt kompensāciju par nepamatotas brīvības atņemšanas rezultātā nodarīto kaitējumu (Konvencijas 5.pants). Iesniedzēja prasīto 11 miljonu EUR vietā Tiesa piesprieda atlīdzību par morālo kaitējumu 10 000 EUR apmērā. Tiesa uzsvēra, ka iesniedzējs psihiatriskajā slimnīcā tika ievietots vairāk nekā pusotru gadu pēc tam, kad bija stājies spēkā nacionālā tiesas lēmums par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa piemērošanu, kura starplaikā ne reizi netika pārbaudīts iesniedzēja veselības stāvoklis, lai konstatētu, vai joprojām ievietošana psihiatriskajā slimnīcā bija nepieciešama. Tiesa norādīja uz termiņu un kārtības trūkumu nacionālajā regulējumā, tiesas lēmuma izpildei un piespiedu ievietošanas slimnīcā pārbaudei, ja lēmums nav izpildīts savlaicīgi. Tiesa arī uzsvēra, ka tiesiskais pamats iesniedzēja ievietošanai psihiatriskajā slimnīcā bija zudis līdz ar Satversmes tiesas spriedumu, atzīstot Krimināllikuma 271.pantu par neatbilstošu Satversmei. Tiesa uzsvēra, ka iesniedzējs bija lūdzis gan tiesu, gan psihiatriskās slimnīcas vadību viņu atbrīvot, tomēr lēmums par atbrīvošanu tika pieņemts tikai pēc diviem mēnešiem. Visbeidzot, Tiesa atzīmēja, ka iesniedzējam bija atņemta rīcībspēja un nebija nozīmēts aizgādnieks, tāpēc viņam nebija nekādas iespējas savlaicīgi vērsties tiesā ar prasību par nepamatotas brīvības atņemšanas rezultātā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu.

III. TIESAS LĒMUMU APKOPOJUMS

13. Lietā *Rutka pret Latviju*¹² Tiesa atzina par nepamatotu iesniedzējas sūdzību par viņas tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu (Konvencijas 6.pants) saistībā ar nacionālo tiesu atteikumu civilprocesa ietvaros pieņemt liecinieces rakstveidā sniegtās liecības, kā arī nopratināt liecinieci dzīvesvietā, jo veselības stāvokļa dēļ viņa uz tiesas sēdi nevarēja ierasties. Tiesa ņēma vērā, ka apelācijas instances tiesa – Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta – pēc iesniedzējas lūguma bija pievienojusi lietas materiāliem liecinieces rakstveidā sniegtās liecības, tās izvērtējot tiesas sēdē un nonākot pie secinājuma, ka konkrētās lietas apstākļu kontekstā liecinieku liecībām, bez rakstveida darījumu apliecināšanas dokumenta iesniegšanas, nebija būtiskas nozīmes. Ņemot vērā Augstākās tiesas sniegto pamatojumu, kā arī Tiesas līdzšinējo judikatūru, ka pierādījumu atbilstības un pieļaujamības izvērtējums, un nacionālo tiesību normu interpretācija, pirmkārt, ir nacionālo tiesu ziņā, Tiesa neuzskatīja, ka iesniedzējai netika nodrošināts taisnīgs tiesas process.

14. Lietā *Igars pret Latviju*¹³ iesniedzējs par policijas darbinieku vardarbību, tādējādi panākot atzīšanos nozieguma izdarīšanā, un apgalvoja, ka viņa sūdzības par policijas darbinieku vardarbību netika pienācīgi izmeklētas (Konvencijas 3.pants). Iesniedzējs arī sūdzējās, ka notiesājotais spriedums bija balstīts uz spīdzināšanas rezultātā iegūtiem pierādījumiem un ka policijas amatpersonu izteikumi masu medijos bija pārkāpuši viņa tiesības uz nevainīguma prezumpciju (Konvencijas 6.pants). Attiecībā uz sūdzību par iespējamo vardarbību, Tiesa norādīja uz pretrunām starp iesniedzēja teikto un liecinieku liecībām, kā arī uz nekonsekvenci

¹¹ Tiesas 2013.gada 17.decembra spriedums, spēkā no 2014.gada 17.marta.

¹² Tiesas 2013.gada 29.janvāra lēmums.

¹³ Tiesas 2013.gada 5.februāra lēmums.

iesniedzēja apgalvojumos, jo iesniedzējs nekad nebija sūdzējies par policijas vardarbību un nebija lūdzis ārsta palīdzību pēc viņa aizturēšanas. Ņemot vērā šos apsvērumus, Tiesa uzskatīja, ka iesniedzēja sūdzība bija acīmredzami nepamatota. Tiesa arī atzina, ka iesniedzējs nevarēja apšaubīt Valsts policijas Iekšējās drošības biroja veiktās izmeklēšanas efektivitāti, jo viņš pats nebija iesniedzis pietiekami ticamu un konsekventu informāciju, kuru būtu iespējams vispusīgi pārbaudīt, turklāt viņa sūdzība tika iesniegta ar lielu novēlošanos. Iesniedzēja sūdzību par amatpersonas izteikumiem masu medijos, Tiesa noraidīja, jo tā bija iesniegta ārpus Konvencijā noteiktā sešu mēnešu termiņa. Visbeidzot, vērtējot iesniedzēja sūdzību par kriminālprocesā izmantoto pierādījumu pieļaujamību, Tiesa, atsaucoties uz tās secinājumiem Konvencijas 3.panta sūdzības ietvaros, uzskatīja, ka iesniedzējs nebija spējis pietiekami pamatot savu sūdzību. Tiesa arī atzīmēja, ka iesniedzējs nekad nebija pilnībā atsaucis savu atzīšanos un tādēļ Latvijas tiesām nebija pienākums detalizēti pārbaudīt viņa atzīšanās kā pierādījuma pieļaujamību.

15. Lietā *Kipēns pret Latviju*¹⁴ Tiesa pieņēma lēmumu noraidīt iesniedzēja sūdzības par apcietinājuma un kriminālprocesa ilgumu, kā arī sūdzību par nenodrošināšanu ar aizstāvību apelācijas instancē (Konvencijas 5.pants un 6.pants). Tiesa atzina, ka iesniedzējs nebija izmantojis Kriminālprocesa likumā (KPL) paredzētās tiesību aizsardzības iespējas. Proti, iesniedzējs nebija izmantojis iespēju pārsūdzēt lēmumus par apcietinājuma pagarināšanu augstākas instances tiesā un nebija lūdzis tiesu izbeigt kriminālprocesu vai samazināt sodu pārmērīga kriminālprocesa ilguma gadījumā. Izskatot iesniedzēja sūdzību par aizstāvja trūkumu apelācijas tiesas sēdē, Tiesa norādīja, ka apelācijas tiesas sēde iesniedzējs bija izteicis lūgumu turpināt tiesas sēdi bez aizstāvja klātbūtnes un apelācijas instances tiesa bija nodrošinājusi procesuālo tiesību izskaidrošanu iesniedzējam. Tāpēc Tiesa secināja, ka iesniedzējs tiesas sēdē bija saņēmis pietiekamu informāciju par savas rīcības sekām un ka nepastāvēja nekādi īpaši apstākļi, kas liktu nacionālajai tiesai vēl papildus nodrošināt iesniedzēja tiesību aizsardzību. Tādēļ šo sūdzību Tiesa noraidīja kā acīmredzami nepamatotu.
16. Lietā *Maksimovs pret Latviju*¹⁵ Tiesa noraidīja iesniedzēja sūdzību par viņam piemērotā pirmstiesas apcietinājuma izpildes kārtību (Konvencijas 5.pants), jo tā bija iesniegta ārpus Konvencijā noteiktā sešu mēnešu termiņa. Tiesa arī noraidīja iesniedzēja sūdzību par tiesību uz ģimenes dzīves pārkāpumu (Konvencijas 8.pants) laikā, kamēr viņš atradās pirmstiesas apcietinājumā (paternitātes reģistrēšana). Tiesa ņēma vērā Latvijas valdības norādīto, ka, atrodoties apcietinājumā un vēlāk ieslodzījumā, iesniedzējs ne reizi nebija vērsies kompetentajās iestādēs ar lūgumu palīdzēt viņam veikt nepieciešamās formalitātes, lai reģistrētu bērnu paternitāti. Tiesa arī konstatēja, ka iesniedzējs nebija mēģinājis reģistrēt sava vecākā bērna paternitāti arī laikā, kad viņš atradās brīvībā. Šie apsvērumi ļāva Tiesai nonākt pie secinājuma, ka iesniedzējs, atrodoties apcietinājumā, nemaz nebija mēģinājis reģistrēt savu bērnu paternitāti, un tādējādi viņa sūdzība Tiesai bija acīmredzami nepamatota.

¹⁴ Tiesas 2013.gada 5.marta lēmums.

¹⁵ Tiesas 2013.gada 2.aprīļa lēmums.

17. Lietu *Aniņš pret Latviju*¹⁶ Tiesa svītvoja no izskatāmo lietu saraksta, jo iesniedzējs nevēlējās turpināt pieteikuma izskatīšanu Tiesā.
18. Lietā *Zuzane pret Latviju*¹⁷ Tiesa noraidīja kā acīmredzami nepamatotas iesniedzējas sūdzības par tiesību uz pieeju tiesai pārkāpumu, pārmērīgi ilgu tiesvedību un novilcinātu tiesas sprieduma izpildi (Konvencijas 6.pants), kā arī tiesību uz īpašumu (Konvencijas 1.protokola 1.pants) pārkāpumu. Ņemot vērā, ka iesniedzējas prasību par zaudējumu piedziņu bija iespējams izskatīt civilprocesa ietvaros, un iesniedzēja šīs tiesības bija efektīvi un sekmīgi izmantojusi, Tiesa atzina, ka šajā lietā nav saskatāms tiesību uz pieeju tiesai pārkāpums. Vērtējot iesniedzējas sūdzību par tiesvedības ilgumu, kas kopā bija seši gadi, viens mēnesis un 13 dienas, Tiesa uzskatīja, ka zināma atbildība par to (kopumā desmit mēneši) ir jāuzņemas pašai iesniedzējai. Tiesa norādīja, ka, kaut arī civillietas izskatīšana tika apturēta uz četriem gadiem un vienu mēnesi, gaidot izmeklēšanas pabeigšanu krimināllietā, šajā periodā tika veiktas vairākas procesuālās darbības kriminālprocesa ietvaros. Tiklīdz kā tiesa tika informēta par kriminālprocesa izbeigšanu, tika atsākta civillietas iztiesāšana, un iesniedzējas prasība par zaudējumu piedziņu tika izskatīta un apmierināta nepilna gada laikā. Ņemot vērā visus augšminētos apsvērumus, Tiesa atzina, ka kopējais process (seši gadi, viens mēnesis un 13 dienas) nebija pārmērīgi ilgs. Tiesa arī uzskatīja, ka viens gads, viens mēnesis un 11 dienas, kas bija nepieciešams pilnīgai tiesas sprieduma izpildei, atbilda Konvencijas 6.panta prasībām. Vērtējot iesniedzējas sūdzību par tiesību uz īpašumu pārkāpumu, Tiesa atzina, ka, nodrošinot īpašuma tiesību aizsardzību ar likumu, kā arī atlīdzību aizskāruma gadījumā, valsts bija izpildījusi pozitīvo pienākumu Konvencijas 1.protokola 1.panta izpratnē. Arī attiecībā uz zvērīnāta tiesu izpildītāja darbībām tiesas sprieduma izpildes procesā, par ko īpaši sūdzējās iesniedzēja, Tiesa norādīja, ka likums paredzēja pietiekamus tiesību aizsardzības līdzekļus sūdzību par tiesu izpildītāju rīcību izskatīšanai.
19. Lietā *Dreiblats pret Latviju*¹⁸ Tiesa noraidīja žurnālista sūdzību, ka izmeklēšanas tiesneša lēmums, uzliekot pienākumu atklāt žurnālista informācijas avotu, un tā rezultātā pret iesniedzēju ierosinātais kriminālprocess par tiesas nolēmuma tīšu nepildīšanu nesamērīgi ierobežoja Konvencijas 10.pantā garantētās tiesības uz vārda brīvību. Iesniedzējs arī sūdzējās par Konvencijas 6.pantā garantēto tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu. Tiesa atzīmēja, ka žurnālista informācijas avota atklāšanas atteikuma rezultātā pret iesniedzēju ierosinātais kriminālprocess tika izbeigts ar Augstākās tiesas Senāta lēmumu, kurš secināja, ka Krimināllikuma 296.pantā paredzētā kriminālatbildība par tīšu tiesas nolēmumu neizpildi nebija attiecināma uz žurnālistiem. Tādēļ izmeklēšanas tiesneša lēmums vairs nebija praksē izpildāms. Prokuratūra bija informējusi iesniedzēju par tiesībām attaisnošanas gadījumā prasīt (materiālo) zaudējumu atlīdzību saskaņā ar likumu Par izziņas izdarītāja, prokurora vai tiesneša nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu, bet morālā kaitējuma atlīdzināšanu iesniedzējam bija iespējams panākt civilprocesuālajā kārtībā. Tā kā iesniedzējs šajā lietā nebija izmantojis augšminētās, nacionālajās tiesībās paredzētās iespējas pirms vērsšanās ar sūdzību Tiesā, Tiesa viņa sūdzību noraidīja. Attiecībā uz iesniedzēja sūdzību par tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu kriminālprocesā, kura

¹⁶ Tiesas 2013.gada 2.aprīļa lēmums.

¹⁷ Tiesas 2013.gada 21.maija lēmums.

¹⁸ Tiesas 2013.gada 4.jūnija lēmums.

ietvaros viņš bija atteicies atklāt savu informācijas avotu, Tiesa norādīja, ka pienākums liecināt bija daļa no vispārējiem pilsoņa pienākumiem un uz to nav attiecināmas Konvencijas 6.panta garantijas.

20. Lietā *Finbergs un citi pret Latviju*¹⁹ Tiesa noraidīja iesniedzēju sūdzību par Konvencijas 1.protokola 1.panta (tiesības uz īpašumu) pārkāpumu Latvijā saistībā ar prokurora lēmumu par aresta uzlikšanu nekustamajam īpašumam - zemes gabalam un divstāvu dzīvojamai mājai. Tiesa piekrita valdības izvirzītajiem argumentiem, ka, pirmkārt, saskaņā ar tiesas spriedumu īpašuma tiesību ierobežojums vēlāk tika atcelts un, otrkārt, ka iesniedzējs nebija pamatojis, kā apstrīdētais lēmums bija nelabvēlīgi ietekmējis viņa īpašuma tiesības.
21. Lietā *Kronkalns pret Latviju*²⁰ Tiesa pieņēma lēmumu noraidīt iesniedzēja sūdzību par tiesību uz pieeju tiesai pārkāpumu (Konvencijas 6.pants) saistībā ar administratīvo tiesu atteikumu izskatīt viņa pieteikumu par kompensācijas saņemšanu no Vācijas īpaši izveidota fonda personām, kuras nacionālsociālistiskā režīma laikā bija iesaistītas spaidu darbos. Gan iesniedzēja pieteikums par kompensācijas saņemšanu, gan tai sekojošā sūdzība Pārsūdzības iestādei, kuras lēmums bija galīgs, tika noraidīti, kā rezultātā iesniedzējs vērsās administratīvajās tiesās. Trīs instanču administratīvās tiesas attiecās pieņemt iesniedzēja pieteikumu, norādot, ka Pārsūdzības iestādes lēmums nebija apstrīdams administratīvā procesa kārtībā. Tiesa uzskatīja, ka iesniedzējs nebija izsmēlis viņa rīcībā esošos tiesību aizsardzības līdzekļus, jo viņš nebija vērsies ar pieteikumu Satversmes tiesā, apstrīdot starpresoru līguma, kas paredzēja īpašu ārpusstiesas strīdu izskatīšanas kārtību, atbilstību Satversmei un Konvencijai.
22. Lietā *Ignats pret Latviju*²¹ iesniedzējs sūdzējās par uzturēšanās apstākļiem vairākās Centrālcietuma kamerās (Konvencijas 3.pants), un par nacionālo tiesu un prokuratūras vēstulju adresēšanu cietuma administrācijai, nevis viņam personīgi. Tiesa noraidīja iesniedzēja sūdzību par uzturēšanās apstākļiem, jo iesniedzējs nebija vērsies ar pieteikumu administratīvajā tiesā, kas Tiesas ieskatā šajā lietā bija uzskatāma par efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli. Līdzīgi Tiesa atzina, ka administratīvās tiesas bija efektīvs tiesību aizsardzības līdzeklis sūdzību par ieslodzījuma vietu administrācijas rīcību, atverot ieslodzītajiem nosūtīto korespondenci, izskatīšanai. Augšminētie apsvērumi ļāva Tiesai vienbalsīgi pieņemt lēmumu, ka iesniedzēja sūdzības par iespējamiem Konvencijas 3.panta un 8.panta pārkāpumiem nav pieņemamas izskatīšanai pēc būtības, jo iesniedzējs nebija izmantojis viņam pieejamos nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus.
23. Tiesa vienbalsīgi pieņēma lēmumu noraidīt lietas *likvidējamās p/s „Selga” pret Latviju* un *Vasiļevska pret Latviju*²², kurās, atsaucoties uz Konvencijas 1.protokola 1.pantu iesniedzēji apgalvoja, ka Latvijas institūciju darbības rezultātā viņiem tika liegta iespēja izmantot *Vņešekonombankas* Latvijas filiāles kontos ārvalstu valūtās noguldītos līdzekļus, kuri 1991.gadā tika iesaldēti ar *Vņešekonombankas* vienpusēju lēmumu. Iesniedzēji arī sūdzējās par Latvijas nespēju starpvaldību līmenī atrisināt jautājumu par *Vņešekonombankas* kontos

¹⁹ Tiesas 2013.gada 3.septembra lēmums.

²⁰ Tiesas 2013.gada 17.septembra lēmums.

²¹ Tiesas 2013.gada 24.septembra lēmums.

²² Tiesas 2013.gada 1.oktobra lēmums.

iesaldēto ārvalstu valūtas līdzekļu atgūšanu. Tiesas secinājumu pamatā bija divi apsvērumi. Pirmkārt, Tiesa atzina, ka Latvijas valdība nevar būt atbildīga par citas valsts jurisdikcijā esošās iestādes rīcību, jo iesniedzēju piekļuvi ārvalstu valūtas līdzekļiem bija ierobežojusi Krievijas Federācijas jurisdikcijā esošā *Vņešekonombanka*. Otrkārt, Tiesa norādīja, ka Konvencija neuzliek Latvijai pozitīvu pienākumu nodrošināt iesniedzēju piekļuvi viņu ārvalstu valūtā noguldītajiem līdzekļiem vai panākt to atbloķēšanu iestādē, kura atrodas citas valsts teritoriālajā jurisdikcijā. Turklāt no starptautiskajām tiesībām neizrietēja Latvijas valdības pienākums izmaksāt kompensāciju citā valstī iesaldēto ārvalstu valūtas līdzekļu apmērā. Tādēļ Tiesa secināja, ka iesniedzēju sūdzības ir nav izskatāmas pēc būtības un ir noraidāmas.

24. Lietu *M.S. un J.Š. pret Latviju*²³ Tiesa svītvoja no Tiesā izskatāmo lietu saraksta, jo iesniedzēji nevēlējās turpināt pieteikuma izskatīšanu Tiesā.
25. Lietā *Iļjins pret Latviju*²⁴ Tiesa vienbalsīgi pieņēma lēmumu noraidīt iesniedzēja sūdzības par uzturēšanās apstākļiem Valmieras cietuma disciplinārajā izolatorā vairākos laika posmos (Konvencijas 3.pants) un valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības kvalitāti administratīvā procesa ietvaros (Konvencijas 6.panta 1.punkts). Tiesa uzsvēra, ka administratīvās tiesas ir uzskatāmas par efektīvu nacionālo tiesiskās aizsardzības līdzekli sūdzībām par apstākļiem brīvības atņemšanas vietās. Secinot, ka šajā lietā iesniedzējs nebija izsmēlis visas iekšējās pārsūdzības iespējas, Tiesa šo sūdzību noraidīja. Tā kā nacionālās tiesvedības laikā iesniedzējs nekad nebija izteicis pretenzijas par juridiskās palīdzības kvalitāti, Tiesa atzina, ka arī šajā sūdzības daļā iesniedzējs nebija izmantojis visus pieejamos nacionālos tiesiskās aizsardzības līdzekļus.
26. Lietā *Fedosejevs pret Latviju*²⁵ iesniedzējs apgalvoja, ka brīvības atņemšanas vietās Latvijā viņam netika nodrošināta pienācīga ārstēšana, it īpaši HIV un vīrushepatīta C terapija (Konvencijas 3.pants). Tiesa atzina, ka iesniedzējam regulāri tika veiktas specifiskas asins analīzes, kas saskaņā ar Pasaules Veselības organizācijas ieteikumiem bija nepieciešamas, lai lemtu par HIV terapijas uzsākšanu, un ka analīžu rezultāti nekad nesasniedza kritisko rādītāju terapijas uzsākšanai. Tiesa atzina, ka šāda iesniedzēja veselības stāvokļa uzraudzība atbilda Konvencijas 3.panta prasībām un ka tās rīcībā nebija medicīniska rakstura pierādījumu par pretējo. Attiecībā uz pārējām iesniedzēja sūdzībām Tiesa norādīja, ka iesniedzējs nebija pienācīgā veidā pamatojis savus apgalvojumus par atbilstošas ārstēšanas trūkumu brīvības atņemšanas vietās. Līdz ar to Tiesa noraidīja iesniedzēja sūdzības kā acīmredzami nepamatotas.
27. Lietā *Gaile pret Latviju*²⁶ Tiesa kā acīmredzami nepamatotu noraidīja iesniedzējas sūdzību par viņas tiesību uz „pieeju tiesai” pārkāpumu (Konvencijas 6.pants) saistībā ar nacionālo tiesu atteikumu samazināt civilprocesa ietvaros noteikto valsts nodevas apmēru vai pilnībā atbrīvot no tās samaksas. Tiesas ieskatā, iesniedzējas lietā noteiktais valsts nodevas apmērs, salīdzinājumā ar vidējo algu valstī tajā laikā, bija ievērojams, tomēr, ņemot vērā prasības raksturu, pats par sevi

²³ Tiesas 2013.gada 1.oktobra lēmums.

²⁴ Tiesas 2013.gada 5.novembra lēmums.

²⁵ Tiesas 2013.gada 19.novembra lēmums.

²⁶ Tiesas 2013.gada 26.novembra lēmums.

tas nebija uzskatāms par pārmērīgu. Tiesa uzsvēra, ka nacionālās tiesas, iesniedzējas materiālā stāvokļa noteikšanai, bija ņēmušas vērā virkni apstākļu; maznodrošinātās personas statusa neesamība bija viens no tiem. Tiesa piekrita nacionālo tiesu secinājumam, ka fakts, ka iesniedzēja bija izteikusi vēlmi īstenot pirmpirkuma tiesības un iegādāties nekustamo īpašumu, ļāva secināt, ka iesniedzējas rīcībā bija attiecīgie finanšu līdzekļi šī mērķa īstenošanai. Ņemot vērā nacionālo tiesu izvērtējumu, kā arī Tiesas līdzšinējo judikatūru, Tiesa neuzskatīja, ka iesniedzējas tiesības tika nesamērīgi ierobežotas.

28. Lietā *Latvijas Jauno Zemnieku Apvienība pret Latviju*²⁷ Tiesa pieņēma lēmumu noraidīt iesniedzējas organizācijas sūdzību par tās tiesību uz „pieeju tiesai” pārkāpumu (Konvencijas 6.pants), jo šī organizācija nebija izsmēlusi visus tās rīcībā esošos efektīvos tiesību aizsardzības līdzekļus. Iesniedzēja organizācija sūdzējās par tiesu atteikumu atbrīvot to no valsts nodevas samaksas, jo spēkā esošās Civilprocesa likuma normas neparedzēja juridiskās personas atbrīvošanu no valsts nodevas samaksas. Tiesa uzskatīja, ka iesniedzējai organizācijai bija jāvēršas Satversmes tiesā ar konstitucionālo pieteikumu, jo tās Tiesā iesniegtās sūdzības saturs bija līdzīgs citām Satversmes tiesā jau izskatītajām lietām, un tādēļ Satversmes tiesa bija uzskatāma par efektīvu un pieejamu tiesiskās aizsardzības līdzekli Civilprocesa likuma regulējuma apstrīdēšanai. Šī iemesla dēļ Tiesa atzina, ka iesniegtā sūdzība nav izskatāma pēc būtības un ir noraidāma.

- teksta beigas -

²⁷ Tiesas 2013.gada 17.decembra lēmums.